

Gaddsteklar, blomflugor och andra insekter från Nordingrå

SVEN HELLQVIST

Nordingrå vid Höga kusten har en dramatisk natur med branta berg, djupa dalar och trånga havsvikar. Detta ger många platser ett gynnsamt mikroklimat och i kombination med basisk berggrund en rik flora. Mycket artrika miljöer finns bl a i sydväxtberg som Omneberget och bäckdalar som Halsviksravinen (Mascher, 1990). Flera sydliga arter finns här nära sin nordgräns. Gäller detta även insekterna?

Norrlands entomologiska förening (NEF) förlade 2007 sitt inventeringsläger till Nordingrå med bas på Lappudden strax NV kyrkbyn. Lägre pågick 15-17 juni och som vid tidigare inventeringsläger observerade och samlade deltagarna i huvudsak insekter inom sina respektive favoritgrupper. Observationerna av vattenkalbaggar har tidigare rapporterats av Nilsson & Gabrielsson (2007) och här redovisas observationer av främst gaddsteklar och blomflugor. Artlistan drygas ut något med enstaka observationer av arter inom diverse andra insektsgrupper. Data från lägre 2007 kompletteras med några observationer från snabba stopp vid vägkanten under en genomresa 26 juni 1999. Jag svarar själv för all insamling och artbestämning förutom att Folke Gabrielsson meddelat ett par arter.

Artlista

I artlistan nedan anges för varje art fyndlokaler enligt Tabell 1. En asterisk (*) före artnamnet anger att arten tidigare inte

rapporterats från Ångermanland. För några av dessa arter har dock opublicerade observationer gjorts tidigare inom landskapet.

Hemiptera – halvvingar

Membracidae – hornstritar

Centrotus cornutus 4

Mecoptera - näbbsländor

Panorpidae - skorpionsländor

Panorpa vulgaris 1

Panorpa germanica 6

Diptera – tvåvingar

Tipulidae – harkrankar

Tanyptera atrata 3

Bombyliidae - svävflugor

Hemipenthes maura 2

Asilidae - rovflugor

Cyrtopogon lateralis 3

* *Dioctria rufipes* 1

Terevidae - stiletflugor

* *Pandivirilia eximia* 4

Conopidae - stekelfflugor

* *Zodion notatum* 1

Syrphidae - blomflugor

Anasimyia interpuncta 3

Baccha elongata 2

Blera fallax 2

Chalcosyrphus valgus 2, 4

Cheilosia albitarsis 2

Cheilosia pagana 3

Cheilosia sootryeni 2

Dasysyrphus hilaris 2

Tabell 1. Lokaler i Nordingrå på vilka insekter infångats. Lokalnumren återfinns i artlistan.

Nr.	Plats	Koordinat (X/Y)	Biotop	Datum
1	Lappudden	6982/1624	Sjöstrand, vägkanter, hallonsnår m m	15-17/6 2007
2	Halsviksravinen	6982/1633	Frodig lövskog, vägkanter	16/6 2007
3	Omneberget	6985/1629	Sydvänd bergbrant, sjöstrand	16/6 2007
4	Fällsvik	6974/1629	Ängsmark, skogsbyn	17/6 2007
5	Järnsta	6983/1623	Örtrik väggkant i jordbruksmark	26/6 1999
6	Nordingrå kyrkby	6982/1626	Väggkant med vallörtsbestånd	26/6 1999

<i>Epistrophe nitidicollis</i>	2	Vespidae - getingar	
<i>Epistrophe flava</i>	5	<i>Ancistrocerus oviventris</i>	4, 5
<i>Eriozona erratica</i>	2, 4	<i>Euodynerus quadrifasciatus</i>	3, 4
<i>Eupeodes nitens</i>	3	* <i>Odynerus spinipes</i>	1, 4
<i>Eupeodes corollae</i>	5	* <i>Symmorphus angustatus</i> DD	2
<i>Eupeodes lapponicus</i>	5	Pompilidae - vägsteklar	
* <i>Heringia larusi</i>	2	<i>Agenioideus cinctellus</i>	4
* <i>Lejota ruficornis</i>	2	Crabronidae - rovssteklar	
<i>Leucozona lucorum</i>	2	<i>Cerceris quadrifasciata</i>	1
<i>Meligramma trianguliferum</i>	2	* <i>Crossocerus congener</i> NT	3
<i>Meliscaeva cinctella</i>	2	<i>Diodontus medius</i>	2
<i>Parasyrphus lineolus</i>	2	* <i>Ectemnius cavifrons</i>	4
<i>Pipizella viduata</i>	5	<i>Nysson distinguendus</i>	2
<i>Platycheirus albimanus</i>	2	<i>Nysson spinosus</i>	1
<i>Platycheirus nielseni</i>	2	<i>Passaloecus singularis</i>	4
<i>Sphegina clunipes</i>	2	* <i>Pemphredon flavistigma</i>	3
Sciomyzidae - kärrflugor		<i>Trypoxylon minus</i>	2
<i>Pherbellia schoeherri</i>	1	Colletidae - korttungebin	
Tachinidae - parasitflugor		<i>Hylaeus brevicornis</i>	4
<i>Gymnosoma nudifrons</i>	2	<i>Hylaeus confusus</i>	4
<i>Trixa alpina</i>	2	Andrenidae - sandbin	
		<i>Andrena fucata</i>	2, 3
Hymenoptera - steklar		<i>Andrena lapponica</i>	2
Cimbicidae - klubbhornssteklar		<i>Andrena cineraria</i>	5
<i>Corynis obscura</i>	2	<i>Andrena semilaevis</i>	4, 5
Gasteruptiidae - bisteklar		<i>Andrena subopaca</i>	5
<i>Gasteruption assectator</i>	4	Halictidae - vägbin	
Chrysididae - guldsteklar		<i>Sphecodes geoffrellus</i>	3
<i>Chrysis schencki</i>	3	Megachilidae - buksammarbin	
<i>Hedychrum sp.</i>	4	* <i>Chelostoma florissomne</i>	4
		<i>Hoplitis tuberculata</i>	4

Apidae - långtungebin	
<i>Eucera longicornis</i>	6
<i>Nomada flavoguttata</i>	4
<i>Nomada fusca</i>	1, 4
<i>Nomada lathburiana</i>	1
<i>Nomada panzeri</i>	2
* <i>Bombus sylvarum</i>	1
<i>Bombus distinguendus</i> NT	6

Kommentarer

Artlistan är ganska kort vilket beror mer på liten inventeringsinsats än brist på insekter. Flera intressanta arter noterades, bland dem 12 arter nya för landskapet Ångermanland. Några av dessa har inte tidigare påträffats så här långt norrut i landet. Säkert har Nordingrå mycket mer att ge än vad som redovisas. Området har potential att kunna hysa förekomster av överraskande arter! Nedan kommenteras några av de arter som påträffades.

Dioctria rufipes. En ganska ovanlig rovflugan som mest förekommer i frodig ängs- och buskvegetation. Flera ex sågs i hallonsnåren vid Lappudden. Arten är känd från en stor del av Sverige, norrut till Västerbotten och Åsele lappmark, men ny för Ångermanland.

Pandiviliria eximia. En sällsynt stiletflugan som är känd från ett fåtal lokaler spridda över i stort sett hela landet (Hedström, 1986, 1991). En hona insamlades vid skogsbrynet i Fällsvik

Heringia larusi. En nybeskriven art som tidigare sammanblandats med *H. vitripennis* och *pubscens* och vars utbredning i landet är ofullständigt känd. Den är bara noterad från Uppland, Medelpad och

Västerbotten. I Västerbotten förefaller den dock vara minst lika vanlig som sina systerarter.

Lejota ruficornis. En i hela Europa sällsynt blomflugan som i Sverige påträffats i ett fåtal landskap spridda över en stor del av landet. Larven utvecklas möjligen i asp eftersom arten förefaller vara knuten till asprika, halvfuktiga miljöer (Sörensson, 2007). Denna miljöbeskrivning stämmer väl in på Halsviksravinen där en hona insamlades. Denna togs dock inte i själva ravinen utan i vitskål placerad på sandyta vid en vändplan nära ravinen. Hedström (1991) har förutom på asp rapporterat arten även från fönsterfällor på döda barrträd.

Hedychrum sp. Vid skogsbrynet i Fällsvik sågs en hona av *Hedychrum* som dock inte kunde infångas för säker identifiering. Ingen *Hedychrum*-art har tidigare observerats så här långt norrut. *H. niemelai* är inte ovanlig i norra Hälsningland och sannolikt var det denna art som sågs i Nordingrå. Såväl *H. niemelai* som den snarlika *H. nobile* parasiterar på marklevande rovsteklar av släktet *Cerceris*.

Symmorphus angustatus. En dåligt känd soltärgeting, med relativt få observationer i senare tid, som i den senaste rödlistan klassades som DD (kunskapsbrist). Arten förefaller främst förekomma i skogar med stort lövinslag, gärna nära kusten. Från Ångermanland har arten inte tidigare rapporterats men ett opublicerat fynd finns från N:a Ulvön (lövdominerad strandskog vid Fjären, 2004). Arten har de senaste åren påträffats även i Västerbotten och Norrbotten. En hona sågs i Halsviksravinen.

Pemphredon flavistigma. En storsvuxen, bladlusfångande rovstekel som företrädesvis anlägger bon i lövträdsved. Arten är ovanlig i norr men känd från de flesta kustlandskapen. Från Ångermanland finns förutom det aktuella även ett par andra opublicerade fynd, bl.a. från Hyngelsböle i Nordmaling k:n. En hona observerades på Omnebergets sydsida.

Crossocerus congener. Denna lilla flugfångande rovstekel är sällsynt i Sverige och tidigare fynd finns endast från ett fåtal exklusiva ädellövskogsområden i Östergötland, Uppland och Västmanland. Jämfört med andra rovsteklar förekommer den i ovanligt skuggiga miljöer vilket möjligen kan betyda att den kan vara förbisedd. Boet anläggs i död ved och Kjellander (1954) anger att arten i flera fall kläckts från hassel i Uppland. Kopplingen till hassel är intressant då lokalen i Nordingrå, Omnebergets sydsida, är en av landets nordligaste platser med rik hasselförekomst [Ångermanlands i särklass rikaste förekomst enligt Mascher (1990)]. Rikligt med högvuxen, fertil hassel finns i sydbranten.. En hane av *C. congener* observerades i en glänta vid rasbrantens övre parti.

Chelostoma florissomne - smörblombi. Detta söderut vanliga buksamlarbi har inte tidigare observerats så här långt norrut. Arten är specialiserad på att samla pollen från smörblommor, *Ranunculus* spp., och bona anläggs i död ved, gärna i timmerväggar. Flera ex förekom tillsammans med ett annat buksamlarbi, fäbodbi - *Hoplitis tuberculata*, på en timmervägg i Fällsvik.

Eucera longicornis – långhornsbi. En hane av långhornsbi insamlades i ett vallörtssnår i kyrkbyn vid besöket 1999. Lokalen är en av de nordligaste i landet för detta karismatiska bi.

Bombus sylvarum – haghumla. Arten har inte tidigare setts i Ångermanland men det var väntat att den skulle förekomma här. Den finns främst i jordbrukslandskapet och är inte ovanlig i Umeåtrakten. Vid Lappudden togs en hona av den melanistiska form som dominerar stort i norr.

Citerad litteratur

- Hedström, L. 1986:** Svenska insektsfynd – rapport 2. *Ent. Tidskr.* 107: 139-147.
- Hedström, L. 1991:** Svenska insektsfynd – rapport 7. *Ent. Tidskr.* 112: 133-146.
- Kjellander, E. 1954:** Zwei für die Wissenschaft neue Grabwespen aus Schweden nebst Beschreibung des Männchens von *Crabro congener* Dahlb. und *Crabro styrius* Kohl (Hym., Sphecidae). *Ent Tidskr.* 75: 238-244.
- Mascher, J.W. 1990:** *Ångermanlands flora*. Lund
- Nilsson, A.N. & Gabrielsson, F. 2007:** Vattenskalbaggar i Nordingrå socken, Ångermanland. *Natur i Norr* 26: 77-81.
- Sörensson, M. 2007:** *Inventering av solitära bin och andra insekter på slätterängar och i äldre jordbruksmiljöer i Kronobergs län 2005*. Länsstyrelsen i Kronobergs län, meddelande 2007:17.

Författarens adress:

Sven Hellqvist
shellq@telia.com
Älvtået 2, 903 60 Umeå

English title: Aculeate wasps, syrphid flies, and other insects from Nordingrå in north Sweden.